

Saramaccaners

Deze wonen aan de midden- en de bovenloop van de Surinamerivier. Naar de naam te oordelen zou men de indruk kunnen krijgen dat deze Marrons oorspronkelijk aan de bovenloop van de Saramaccarivier gevestigd waren en later in oostwestelijke richting getrokken zijn. Dit is niet juist. De rivier, die wij de Surinamerivier noemen wordt door deze Marrons Gran Saamaka genoemd, terwijl de rivier die wij de Saramaccarivier noemen bij hen bekend staat als Pikin Saamaka. Het hoofd (gaanman) van de Saramaccaners woont te Asidonopo aan de Pikin Rio. Enkele van de Saamaka lo's zijn: Nasi, Matjau, Abaisa, Awana en Dombi. Op 19 september 1762 sloten zij een verdrag met de koloniale overheid. De onderhandelingen werden voornamelijk geleid door Abini van de Matjau-lo, die na het sluiten van het vredesverdrag door de overheid werd erkend als het eerste grootopperhoofd van de Saamaka.

Vrede met de Saamaka

In de loop van de achttiende eeuw ondernam het koloniaal bestuur drie halfslachtige en mislukte pogingen om met de Saamaka vrede te sluiten. De eerste poging werd ondernomen door gouverneur K. De Cheusses (1728 - 1734), tijdens wiens bestuur de strijd tegen de Marrons sterk opleefde. In ruim een jaar vaardigde hij zeven militaire expedities uit. Tijdens een van de aanvallen van de Marrons was zijn eigen plantage, Berg en Dal aan de Boven-Suriname, het doelwit. In 1731 ondernam de Cheusses een vergeefse poging tot een generaal pardon (van de doodstraf). In feite betrof het hier geen echte poging tot het sluiten van vrede.

Een tweede mislukte poging vond plaats in 1749 tijdens het bestuur van gouverneur J. Mauricius (1742 - 1751), die de Marrons vergeleek met een hydra die moest worden vernietigd. Aangezien dit niet mogelijk bleek stelde Mauricius voor om via een verdeel-en-heerspolitiek met een deel van de Marrons, met "de degen in de vuist", vrede te sluiten, op soortgelijke wijze als de Engelsen dat in 1738 - 1739 met twee groepen Marrons op Jamaica hadden gedaan. Er werd een expeditie uitgevaardigd onder leiding van luitenant Creutz, die, na negen dorpen van de Saamaka te hebben vernietigd, een staakt het vuren overeenkwam met Adu, de afgevaardigde van het Matjau-clanhoofd Dabitata Ajako. Het ontwerp vredesverdrag regelde onder andere de beëindiging van de vijandelijkheden en de erkenning van de vrijheid van de Marrons, het uitleveren van ontvluchte slaven, hun woongebied, hun handelsrelaties met het plantagegebied en een autonome opvolgingsprocedure van de opperhoofden. De vrede mislukte uiteindelijk door sabotage zowel van de zijde van de planters, die er in meerderheid tegen waren en die aandrongen op uitroeien van het "gespuis", als van de kant van de Saamaka, die er ook verdeeld tegenover stonden en bij wie vooral het clanhoofd Samsam een omstreden rol speelde.

Een voortijdig afgevaardigde expeditie in 1750 onder leiding van militairen Knelke, Picolet en Arnalous Mensch, ter effectuering van de vrede, zou nooit terugkeren. Een derde mislukte poging werd ondernomen in 1755, toen op initiatief van roemruchte medicijnman Kwasi een expeditie werd georganiseerd onder leiding van kapitein Hentschel. Kwasi zou deze expeditie hebben moeten bekopen met een afgesneden oor. Het mislukken van de vredes pogingen met de Saamaka leidde tot een hervatting van de strijd. Na het sluiten van de vrede met de Ndyuka probeerde het gouvernement eveneens een vredesverdrag tot stand te brengen met de Marrons die verbleven in het gebied van de Boven-Suriname en de Boven-Saramacca. Deze

Marrons bestonden uit diverse groepen en zij kenden nog geen centraal leiderschap. Enkele van de belangrijke clanhoofden stonden bekend als gaanman fu matu (opperhoofd in het bos).

Het koloniaal bestuur vond het Ndyuka clanhoofd Kwaku bereid om deze groepen op de hoogte te brengen van zijn wens tot vrede. Kwaku onttrok zich echter aan zijn missie en stuurde daarentegen de Saamaka Wii (Willie), die vanwege problemen in zijn woongebied tijdelijk bij de Ndyuka verbleef. Na het overlijden rond 1758 van het Matjau clanhoofd Dabitata Ajako, die weinig van vrede met de blanken wilde weten en die werd opgevolgd door zijn zoon Dabi, bleek het standpunt van de Marrons omtrent vrede enigszins te zijn gewijzigd. Wii keerde in februari 1762 met zo een veertig Marrons, onder wie zes opperhoofden, terug bij de Ndyuka. Een overheidsdelegatie die werd geleid door Louis Nepveu, onderhandelde hier met de Marrons over de vrede en sloot een voorlopige wapenstilstand. Bij de Marrons werden de onderhandelingen voornamelijk geleid door Abini van de Matjau-lo, die na het sluiten van het vredesverdrag door de overheid werde erkend als het eerste grootopperhoofd van de Saamaka (terwijl Dabi nog in leven was). Tijdens de besprekingen maakte Abini wat de te leveren goederen betrof duidelijk dat zij geen genoeg zouden nemen met allerlei snuisterijen zoals dat bij de Ndyuka was geschied. Tevens werd afgesproken dat de uiteindelijke vrede zou worden gesloten aan de Sarakreek.

Tevergeefs probeerde Nepveu verder de juiste toedracht te achterhalen omtrent het lot van de nooit teruggekeerde expeditie van Knelke en Picolet uit 1750. Enkele maanden later vertrok een tweede delegatie, eveneens geleid door Nepveu, naar de monding van de Sarakreek teneinde de vrede te effectueren. Na zware onderhandelingen, waarbij wederom de kwestie van de te leveren goederen, die nog niet vanuit Nederland waren gearriveerd, centraal stond, werd het vredesverdrag uiteindelijk op 19 september 1762 gesloten. De te leveren goederen waren van grote betekenis voor de Marrons aangezien zij na de vrede niet langer, zoals voorheen, hun behoeften via overvallen op plantages konden verkrijgen. Ook ditmaal werd het verdrag bekrachtigd door het op traditionele wijze sluiten van een eed. Het verdrag dat met de Saamaka werd gesloten, komt in grote lijnen overeen met dat van de Ndyuka.

Op enkele punten wijkt het echter af en het telt dan ook meer artikelen, namelijk vijftien.

- in artikel 2 wordt gesteld dat ze opgave moeten doen van al hun dorpen en eveneens van andere hun bekende dorpen van Marrons en Indianen die zij ofwel moeten betrekken in de vrede, ofwel moeten bestrijden.
- artikel 4 dat handelt over de bestuurlijke organisatie is ruimer geformuleerd dan dat bij de Ndyuka en spreekt in het algemeen over hun opperhoofden. De naam van de door het gouvernement erkende gaanman (Abini) staat hier niet vermeld.
- het artikel (5) over het uitleveren van ontvluchte slaven stelt nadrukkelijk dat slechts
- de overheid in geval van desertie bevoegd is om te onderzoeken en te bepalen of er sprake is van mishandeling door de planter.
- een tweede artikel (6) over deze kwestie stelt dat het verbergen van ontvluchte slaven gezien wordt als een inbreuk op het verdrag en zal resulteren in strafmaatregelen, ook als het een grootopperhoofd betreft. In 1835 zou dit artikel leiden tot de afzetting van gaanman Gbosuma/Kofi Bosuman.
- artikel 8 betreft het verlenen van steun aan het gouvernement bij een eventuele slavenopstand of bij een buitenlandse aanval en eveneens indien de Ndyuka hun verdrag

mochten verbreken. Plannen om de Saamaka reeds een jaar later in te zetten bij het onderdrukken van de grote slavenopstand in de buurkolonie Berbice zijn niet ten uitvoer gebracht.

- artikel 11 erkent hun rechtspraak, inclusief het voltrekken van de doodstraf.
- problemen met blanken dienen echter door het gouvernement te worden afgehandeld.
- artikel 12 bepaalt dat zij nooit een aparte vrede met de Ndyuka mogen sluiten en dezen ook nooit mogen steunen in eventuele acties tegen het gouvernement.
- artikel 13 betreft de levering van goederen, in ruil waarvoor zij vier gijzelaars, kinderen van opperhoofden, moeten afstaan ter bevestiging van de vrede. Dit artikel heeft als bijlage een lijst van goederen.
- artikel 14 regelt dat deze goederen zullen worden afgehaald te Post Victoria.
- artikel 15 tenslotte gaat over de vermiste expeditie uit 1750.

Opvallend is dat tot de ondertekenaars van het verdrag drie Indianen behoorden. Alhoewel er ook in dit verdrag geen sprake is van de vestiging van een posthouder, arriveerde vaandrig J. Dörig, die met deze functie werd belast, reeds op 3 november 1762 in de residentie, Sentea, van het grootopperhoofd. Dörig sloot op 13 januari 1763 hetzelfde verdrag met enkele opperhoofden, onder wie Samsam en de Matjau Afadje oftewel Christoffel, die in verband met de problemen die waren ontstaan rond de vermiste expeditie uit 1750 niet bij de eerdere onderhandelingen waren verschenen. De vreugde in de stad over de bereikte vrede was wederom groot en de intermediair Wii werd speciaal beloond met enkele geschenken. Het verdrag dat op 19 september 1762 met de Saamaka werd gesloten, gold ook voor de Matawai en hun opperhoofd Musinga behoorde tot de ondertekenaars.

*Bron: Bosnegers en Overheid in Suriname de ontwikkeling van de politieke verhouding 1651 - 1992
Bernardus P.C. Scholtens mei 1994 Nijmegen*